

Carlos J. Errázuriz M., *Corso fondamentale sul diritto nella chiesa*, t. 1: *Introduzione. I soggetti di diritto*, Milano 2009, ss. 597

Carlos J. Errázuriz M., *Corso fondamentale sul diritto nella chiesa*, t. 2: *I beni giuridici ecclesiali. La dichiarazione e la tutela dei diritti nella chiesa. I rapporti tra la chiesa e la società civile*, Milano 2017, ss. 734

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2479>

Chilijski kanonista prof. Carlos J. Errázuriz M. opublikował w roku 2009 pierwszy tom swojej niewątpliwie wielkiej oraz starannie opracowanej monografii kanonistycznej, którą określił poprzez tytuł główny jako „kurs fundamentalny na temat prawa w Kościele”, oraz sukcesywnie w roku 2017 drugi jej tom, naturalnie integralnie powiązany z pierwszym, które zostały zaliczone do zbioru traktatów prawnych wydawanych przez Wydział Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu św. Krzyża w Rzymie¹.

Publikację, według samego jej Autora, należy rozumieć jako jeden podręcznik podzielony na dwa tomy, gdzie pierwszy obejmuje bardzo szerokie merytoryczne wprowadzenie do poznania oraz zrozumienia prawa we wspólnocie Kościoła oraz podmioty tego porządku prawnego; natomiast drugi przedstawia dobra prawne Kościoła, deklarację i ochronę praw w Kościele oraz relację między Kościołem a społecznością cywilną. Z powyższego podziału wynika, że tom pierwszy ma bardziej charakter wprowadzający, ale nie wyłącznie, drugi natomiast porusza konkretne tematy związane z życiem i funkcjonowaniem Kościoła w oparciu o jego własny porządek prawny.

Układ pierwszego oraz drugiego tomu jest taki sam. Ich struktura dzieli się na główne części (których w sumie jest pięć: 2 + 3), a na które składają się kolejne rozdziały. W tych z kolei wyróżniono paragrafy, które jednocześnie zostały

¹ Autor, tych publikacji, niewątpliwie wyjątkowych dla współczesnej kanonistyki, tak włoskiej, jak i światowej, prof. Carlos J. Errázuriz M. urodził się 20 stycznia 1957 roku w Santiago de Chile, na kapłana Prałatury personalnej „Opus Dei” został wyświęcony dnia 6 czerwca 1982 roku. Aktualnie jest profesorem zwyczajnym filozofii prawa oraz teorii fundamentalnej prawa kanonicznego na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu św. Krzyża w Rzymie. Warto dodać, że podczas ostatniego kongresu prawa kanonicznego zorganizowanego przez Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo (Rzym, 2-7.10.2017) wygłosił interesujący referat pt. „La problematica giuridico-canonica sul matrimonio e sulla famiglia nell’orizzonte della giustizia e della misericordia. Aspetti fondamentali” (zob. „Ius Ecclesiae” 29 (2017) 3, s. 553-574).

opatrzone numerami (w sumie numerów w dwutomowej publikacji jest 485: 211 + 274). Powyższy podział jest bardzo korzystny oraz praktyczny zarazem; z jednej strony ułatwia bowiem lekturę dość grubych tomów, z drugiej strony powoduje, że nie jest wymagana lektura ciągła tekstu, co niewątpliwie byłoby rzeczą trudną. Stąd też czytelnik może swobodnie wybierać interesujące go zagadnienia. Na końcu każdego rozdziału podana została także sumarycznie podstawowa bibliografia do poszczególnych tematów.

Tom pierwszy rozpoczyna się trzystronicowym wstępem, starannie przygotowanym przez Autora publikacji. Już w pierwszym zdaniu prof. Carlos J. Errázuriz M. wskazał, że przedstawiany podręcznik został pomyślany jako pomoc dla studiujących prawo Kościoła katolickiego (s. V); aczkolwiek trzeba wskazać, że publikacja odnosi się także do obowiązującego kodeksu wschodniego z roku 1990. Podobnie tom drugi rozpoczyna również trzystronicowy wstęp Autora, który z niewielkimi, ale koniecznymi modyfikacjami jest przepisaniem wprowadzenia do pierwszego tomu, w którym między innymi czytamy, że przedstawiana publikacja lokuje się w – ulubionej przez chilijskiego kanonistę – perspektywie prawa jako przedmiotu sprawiedliwości, gdzie prawo kanoniczne pozostaje tym, co jest sprawiedliwe w Kościele Chrystusa, i obejmuje jednocześnie prawo Boże (czyli aspekty esencjalne oraz zawarte w woli Chrystusa), jak również prawo ludzkie (czyli to wszystko, co jest związane z dynamizmem historycznym określającym relacje sprawiedliwości wewnątrzkościelnej) (s. V). Nie ulega wątpliwości, że jest to główny i źródłowy motyw przeprowadzonych badań; stąd też na stronie sukcesywnej Autor wskazał, że zastosowana argumentacja oraz przedstawione przykłady mają na celu wprowadzić studenta w mentalność prawnokanoniczną, ucząc jednocześnie, jak rozwiązywać problemy dotyczące sprawiedliwości, które rodzą się w życiu kościelnym oraz pomogą we właściwej interpretacji norm kanonicznych poprzez optykę sprawiedliwości wewnątrzkościelnej.

Tom pierwszy został podzielony na dwie części, z których pierwsza ma charakter obszernej introdukcji prawnohistorycznej, gdzie rozdział pierwszy przedstawia prawo oraz sprawiedliwość w Kościele, rozdział drugi – prawo kanoniczne w jego rozwoju historycznym, oraz rozdział trzeci – strukturę oraz naturę prawa w Kościele. Z kolei druga część pierwszego tomu przedstawia eklesjalne podmioty prawa, a więc osobę ludzką – w oparciu o jej naturalną godność – w Kościele (rozdział IV), z kolei rozdziały kolejne (V–VIII) ukazują Kościół jako instytucję poprzez jej aspekty generalne, wymiar uniwersalny Kościoła, wymiar partykularny Kościoła, aby w rozdziale ósmym ukazać rzeczywistość stowarzyszeń w Kościele,

naturalnie łącznie z instytucjami życia konsekrowanego oraz stowarzyszeniami życia apostołskiego.

Sukcesywny tom drugi został podzielony na trzy główne części, które przedstawiają dobra prawne Kościoła, deklarację i ochronę praw w Kościele oraz relację między Kościołem a wspólnota cywilną. Pierwsza część w pięciu rozdziałach ukazuje problematykę dotyczącą takich zagadnień jak: słowo Boże; liturgia święta, w szczególności sakramenty; małżeństwo i rodzina; posługa na rzecz miłości; dobra doczesne Kościoła. Druga część omawia tylko dwa zagadnienia, w dwóch bardzo obszernych rozdziałach, tj.: procesy w Kościele oraz przestępstwa i kary w Kościele. Natomiast część trzecia zawiera tylko jeden rozdział omawiający relację między Kościołem a społecznością cywilną. W sumie drugi tom, jako kontynuacja pierwszego i zawartej tam numeracji, to numery od 212 do 485, które wyróżniają poszczególne części podręcznika, pozwalają również na odwoływanie się do innych, zbliżonych lub wyjaśniających zagadnień, przede wszystkim w celu jeszcze lepszego poznania oraz zrozumienia prawa kanonicznego.

Wskazana powyżej problematyka publikacji, jak łatwo zauważyć, jest ogromna i wymagała niewątpliwie wiele pracy, by mogła zostać przedstawiona z jednej strony syntetycznie, z drugiej zaś poprzez ukazanie aspektów esencjalnych poszczególnych zagadnień, które w sposób bardzo ogólny zostały w recenzji wskazane. W tym miejscu trzeba podkreślić, że spis treści w pierwszym tomie to pełnych siedem stron, natomiast w tomie drugim to jedenaście takich stron, co dodatkowo wskazuje na bogatą ich treść oraz problematykę.

Konkludując tę syntetyczną prezentację należy stwierdzić, że faktycznie mamy do czynienia z rzeczywistym i bardzo kompetentnym, głęboko przemyślanym oraz bardzo precyzyjnie usystematyzowanym i zredagowanym uniwersyteckim „kursem” czy też „wykładem” prawa kanonicznego, dokonany w sposób systematyczny, wielowątkowy, jak najbardziej kompetentny oraz bardzo zwięzły. Nie jest to zatem komentarz do obowiązującego prawa kanonicznego, ale wartościowa refleksja nad nim samym, także poprzez ukazanie jego bogactwa oraz różnorodności, w oparciu o przyjętą metodologię. Bowiem jak zaznaczył Autor w pierwszym tomie swojej publikacji: przyjęta systematyka dokonanych rozważań prawnych nie zapomina o ważnym fakcie, mianowicie „wypada absolutnie wzbraniać się od identyfikowania prawa kościelnego z Kodeksem, i to nie tylko dlatego, że istnieją normy uniwersalne oraz partykularne pozakodeksowe, ale przede wszystkim dlatego, że tym co się znajduje w centrum uwagi kanonisty jest rzeczywistość prawna Kościoła” (s. VII), stąd też współczesny Kodeks prawa kanonicznego z roku 1983, jak również pozostałe

normy prawne (tak powszechne, jak i partykularne), z całą swoją drogocennością oraz znaczeniem eklezjalnym, pozostają instrumentami sprawiedliwości w Kościele.

Nie ulega wątpliwości, że przedstawiona dwutomowa publikacja pozostaje bardzo praktyczną pomocą dla wykładu na temat współczesnego prawa Kościoła, a także jego korzeni i rozwoju historycznego, oraz niewątpliwie pozostaje ważnym współczesnym modelem teoretyczno-fundamentalnym dla innych podręczników do prawa kanonicznego, a więc dla przyszłych nowych badań naukowych oraz dla rozwoju współczesnej kanonistyki w szczególności, ale także i prawa oraz jego społecznej roli w ogólności. Na szczególne zaś podkreślenie zasługuje oryginalna koncepcja prof. Carlosa J. Errázuriza M., który widzi kanoniczny porządek prawny w relacji do zasady słuszności oraz sprawiedliwości.

ks. Tomasz Rozkrut